

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 28-23=030.161.2Я.Полотнюк:027.1

КОРАН: ПЕРЕКЛАД З АРХІВУ ЯРЕМИ ПОЛОТНЮКА

Андрій МАЦКЕВИЧ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра сходознавства імені професора Ярослава Дашкевича,
вул. Університетська, 1, ауд. 239, Львів, Україна, 79001,
тел.: (+38032) 239 47 56, e-mail: andriy.centre@gmail.com*

Досліджено один з аспектів перекладацької діяльності Яреми Полотнюка, відомого українського сходознавця, фундатора відродження викладання східних мов у Львівському університеті, а також автора першого часткового арабсько-українського перекладу Корану – священного основоположного ісламського тексту. Окрім загальновідомих публікацій коранічних перекладів Яреми Євгеновича (опублікованих у журналі «Всесвіт» 6/1990 та газеті «Літературний Львів» 12–13/1994), було виявлено нові переклади священної книги мусульман, що зберігалися на робочому місці вченого на кафедрі сходознавства імені професора Ярослава Дашкевича Львівського національного університету імені Івана Франка. Висловлено припущення, що інша частина коранічних перекладів Яреми Полотнюка може зберігатися в домашній бібліотеці вченого й очікувати на належне дослідження та публікацію.

Ключові слова: Коран, сура, аят, переклад, сходознавство.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2023.7375.003006>

Постановка проблеми. Постать Яреми Євгеновича Полотнюка – знакова і видатна для всього українського сходознавства. Для фахівців навряд чи потрібно наводити докази цієї тези, а для широкого загалу – маємо, зокрема, різнобічну перекладацьку спадщину Сходознавця, серед якої чільне місце займає Коран. Розуміння перекладацьких планів Яреми Євгеновича щодо Корану, а також аналіз реалізації цих планів – це не лише спосіб краще пізнати творчість Сходознавця як перекладача, а й внесок в історію дослідження українських перекладів Корану.

Мета дослідження – з'ясувати обсяг перекладів Корану, які зробив Ярема Євгенович Полотнюк, проаналізувавши якомога повніше знану і досі незнану перекладацьку спадщину Сходознавця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі відомо було про дві публікації перекладів Корану, які здійснив Ярема Євгенович. Перша – була в журналі «Всесвіт» [1] (повторно, зокрема, опублікована в значно скороченому вигляді у хрестоматії «Матеріалів до вивчення літератур зарубіжного Сходу» [3], а також частково [5] або повністю [2] поширена в інтернет-мережі). Друга

публікація була вже у газеті «Літературний Львів» [4]. Хоч обидві публікації доповнюють одна одну, проте становлять неповний переклад Корану: у першому випадку – це сури 1, 2 (аяти 1–2, 255), 24 (аяти 35–36, 63–64), 35 (аяти 9–12), 51–53, 56, 68–70, 73–75, 77–97, 99–114, а в другому – сура 36.

Виклад основного матеріалу. Здавалося б, саме таким доробком Ярема Євгенович увійшов в історію українських перекладів Корану. Проте і автор цих рядків, і студенти, колеги та знайомі Сходознавця можуть підтвердити, наскільки важливе значення для нього мала священна книга ісламу: не лише як для мусульманина, а й як для педагога-науковця, який неодноразово перекладав та коментував її в університетській аудиторії.

Тому не випадковою стала відносно недавня знахідка нових, раніше неопублікованих, перекладів Корану, які Ярема Євгенович зберіг на кафедрі сходознавства Львівського університету. В архіві вченого також знайдено нові редакції перекладів, опублікованих у «Всесвіті» та «Літературному Львові».

Усі віднайдені матеріали збережені в рукописних та/або машинописних версіях і не містять датування. Численні правки, які вносив Ярема Євгенович у власні переклади, свідчать про неабияку інтенсивність його перекладацької діяльності, присвяченої Корану. Аби окреслити плани цієї діяльності, можна скористатися машинописом анотації до книги «Гафтіяк», збереженої в архіві вченого.

Текст анотації (зі збереженням авторського правопису): *«Книга, яка пропонується читачеві, називається перською мовою “Гафтіяке Шериф”, що означає “Високошанований Гафтіяк”. Саме слово “гафтіяк” взяте з перської мови, де воно означає одну сьому. Отже, ми маємо перед собою книгу, яка за своїм обсягом охоплює одну сьому частину Корану – Священної Книги ісламу. В “Гафтіяк” входять найбільш шановані мусульманами сури (розділи) та аїяти (вірші) Священної Книги мусульман, зокрема – перша сура, шість (по іншому численню п’ять) аїятів другої сури, 36 а сура, яку сам Пророк назвав “Серцем Корану” та всі інші сури від 48 ої (включно) по 114 у, тобто до кінця. Судячи з назви, дослідники вважають, що “Гафтіяк” був складений мусульманським духовенством в Ірані».*

Проте кількість перекладеного матеріалу в архіві Яреми Євгеновича не обмежується однією сьомою Корану: окрім першої, шести аятів другої, 36, 48–114 сур Корану, перекладач опрацював другу суру (аяти 1–87, 255), а також 24 (аяти 35–36, 63–64) і 35 (аяти 9–13) сури.

Архівні переклади вченого доповнені низкою приміток, що часто мають енциклопедичний формат (наприклад, у сурі 1) і значно переважають своїм обсягом текст перекладу.

Водночас у примітці до 12 аяту 50-ї сури Ярема Євгенович покликається на примітку до 80 аяту 15-ї сури, що відсутня у рукописному та машинописному архіві перекладача в Львівському університеті. Тому цілком ймовірним **висновком** є те, що кафедральний архів Яреми Євгеновича є лише частиною його перекладацької спадщини, яка може ще зберігатися в домашній бібліотеці вченого, очікуючи на своє повноцінне відкриття.

У контексті **перспектив використання результатів дослідження** нагальною є потреба видати і старі, і нові коранічні переклади Яреми Євгеновича під однією обкладинкою у максимально повному форматі. Робота триває над цим проектом, результати якого стануть важливим джерелом для всіх, хто цікавиться Кораном або прагне краще пізнати багатогранну творчість видатного Сходознавця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коран [уривки] / пер. з араб. та прим. Я. Полотнюк. *Всесвіт*. 1990. № 6. С. 90–123.
2. Коран [уривки] / пер. з араб. та прим. Я. Полотнюк. URL: <http://ukrlife.org/main/minerva/koran0.htm> (дата звернення: 11.02.2021).
3. Коран [фрагменти] / пер. Я. Полотнюк. *Зарубіжна література: матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу* : хрестоматія / упоряд. Л. В. Грицик. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2006. С. 425–428.
4. Серце Корану [переклад 36-ї сури] / пер. Я. Полотнюк. *Літературний Львів*. 1994. № 12–13. С. 8.
5. Сура Аль-Іхляс / пер. з араб. Я. Полотнюк. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%90%D0%BB%D1%8C-%D0%86%D1%85%D0%BB%D1%8F%D1%81 (дата звернення: 11.02.2021).

REFERENCES

1. “Koran [Uryvky]” (1990), per. z arab. ta prym. Ya. Polotniuk, *Vsesvit*, No. 6.
2. Koran [Uryvky], per. z arab. ta prym. Ya. Polotniuk. Retrieved from <http://ukrlife.org/main/minerva/koran0.htm> (data zvernennia: 11.02.2021).
3. “Koran [Frahmenty]” (2006), per. Ya. Polotniuk, *Zarubizhna literatura: Materialy do vyvchennia literatur zarubizhnoho Skhodu* : *Khrestomatiiia*, uporiad. L. V. Hrytskyk. Kyiv : VPTs «Kyivskiyi universytet».
4. “Sertse Koranu [pereklad 36-oi sury]” (1994), Ya. Polotniuk, *Literaturnyi Lviv*, No. 12–13.
5. *Sura Al-Ikhlias*, per. z arab. Ya. Polotniuk. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%90%D0%BB%D1%8C-%D0%86%D1%85%D0%BB%D1%8F%D1%81.

QURAN: A TRANSLATION FROM YAREMA POLOTNIUK'S ARCHIVE

Andrii MATSKEVYCH

*Ivan Franko National University of Lviv,
Professor Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies,
1/239, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79001,
tel.: (+38032) 239 47 56, e-mail: andriy.centre@gmail.com*

The article traces the translation activity of Yarema Polotniuk (1935–2012), son of Iryna Vilde (Daryna Makohon's pen name) – a famous twentieth-century Ukrainian writer, who was the great Ukrainian scholar of Oriental studies and one of the main organizers and active participant in the movement for the renewal of teaching oriental languages in Ivan Franko National University in Lviv (thus, after the long post-World War II delay, the old and well-known tradition of Oriental studies had been continued in the University of Lviv).

Besides Yarema Polotniuk's multifaceted creativity as a scholar with deep encyclopedic knowledge across many different fields of Oriental studies, he was a distinguished translator. He was the first to make a Ukrainian partial translation of the Quran, the central religious text in Islam, from the Arabic language. Yarema Polotniuk's Quran translations were first published in the journal *Vsesvit* 6 / 1990 and the newspaper *Literaturnyi Lviv* 12–13 / 1994. These partial translations of the Quran received critical acclaim among readers and scholars (and could be considered one of the finest ever made Ukrainian translations of the Quran).

However, until now, there was no information about the new Yarema Polotniuk's Quran translations. Consequently, in addition to the well-known publications of Yarema Polotniuk's Quran translations (i.e., the publications in journal *Vsesvit* 6 / 1990 and newspaper *Literaturnyi Lviv* 12–13 / 1994), new unpublished translations of the significant sacred text of Islam were discovered in Yarema Polotniuk's archive, preserved in scholar's workplace at Professor Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies in Ivan Franko National University in Lviv. It is suggested that another part of Yarema Polotniuk's unpublished Quran translations may still exist and likely could be found in the near future.

Keywords: Polotniuk, the Quran, surah, ayahs, the Arabic language, Arabic-Ukrainian translations, Oriental studies, Islam, the *Vsesvit* journal, the *Literaturnyi Lviv* newspaper, Professor Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies in Ivan Franko National University in Lviv.